

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԿՈՆՅԵՐԱՆՍ

ՀԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎՐՈՊԱՅՈՒՄ. ԱՍՏՎԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ, ԷԿՈՒՄԵՆԻԿ ԵՎ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՆԵՐ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Եվրոպական Եկեղեցիների Կոնֆերանսի /ԵԵԿ/ Ուսումնական Հանձնախմբի հանդիպումը Ցասսիում /Ռումինիա, 16-ից 21-ը սեպտեմբերի, 1996 թ./ ջննարկեց «Ժողովուրդների և մշակույթների միջև հաշտությունը Եվրոպայում. Աստվածաբանական ջննարկումներ Եկեղեցիների ավետարանչական և էկումենիկ առաքելության մասին» թեման և առաջադրեց հետևյալ ըմբռնումները: Սույն փաստաթուղթն սկսվում է նյութի աստվածաբանական ասպեկտներով, ուշադրություն է դարձվում հաշտության աստվածաշնչական որոշ ըմբռնումների և տարբեր ավանդություններում դրանց մեկնությանը: Այն Եվրոպայի Եկեղեցիների հաշտության էկումենիկ միտումը համարում է մաքսա՝ ուղղված մարդկության բաժանումների բուժմանը և ավարտվում Եվրոպայում ժողովուրդների և մշակույթների հաշտության քարոչական ու քաղաքական տեսակետներով:

1. ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ԱՍՏՎԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍԳԵԿՏՆԵՐ

Եվրոպական էկումենիկ հարաբերությունների մեջ հաշտությունը դարձել է կենտրոնական թեմա: Որպեսզի ի վիճակի լինենք հրատապ խնդիրները լուծել հաշտության ոգով, պետք է ջննենք մեր աստվածաշնչական և աստվածաբանական հիմունքները, որոնք, պարզվում է, երկուստեք հարստացնող կլինեն:

1) Կարևոր է նշել, որ, համաձայն Ծմնդոց Գրքի, մարդկային ցեղի ստեղծումն Աստծու հատուկ գործողությունն էր: Աստված ասաց. «Մարդ ստեղծենք մեր պատկերով ու մանությունս» /Գիրք Ծմնդոց Ա 26/: Մարդկանց, որպես Աստծու պատկերով ստեղծված էակների, սահմանումը նշանակում է, որ ճիշտ այնպես, ինչպես Սուրբ Երրորդության մեջ երեք հավասար անձանց հաղորդությունը գոյություն ունի սիրո ամուր կապի միջոցով, այնպես էլ մարդկային էակների կյանքերն են հետևում այդ սկզբնական՝ ներդաշնակ, սիրող համայնքի օրինակին: Եկեղեցու հայրերը ոչ միայն ընդգծում են մարդկային էակների միությունը և քարեկամությունը, այլ նաև այն, որ նրանք համապատիվ են և հավասար բնությամբ՝ տղամարդկանց և կանանց փոխադարձ ամբողջացման մեջ:

2) Աստվածաշնչում հաշտության ուսումնասիրությունն սկսվում է Անկման պատմությամբ /Ծմնդոց Գ. 6-19/: Խախտելով աստվածային պատգամը, այսինքն՝ չարաշահելով արարչագործությունը հանուն

անձնական շահի, մարդկային էակները իրենց իրենց դեմ են դուրս գալիս: Սա ունի լուրջ տիեզերական, մարդաբանական և ընկերային հետևանքներ: Նրանք օտարանում են Աստծուց, այլ մարդկանցից, շրջակա միջավայրից և իրենց իրենցից:

3) Անկման պատմությունը պարունակում է մի համար /ՄՃԱդոց Գ 15/, որը հայտնի է որպես Նախա-Ավետարան: Ըստ Եկեղեցու հայրերի մեկնության, այդ համարը վերաբերում է Մեսիայի հաղթանակին: Հիսուս Քրիստոսի ամբողջ կյանքը, հատկապես խաչը և Հարությունը, ծառայում են Աստծու հետ հաղորդակցության վերականգնմանը. Գողգոթայի վրա Քրիստոսի Հաշտության արարքը նշանակում է մոր կյանքի սկիզբ: Այս կյանքը պարունակում է ողջ արարչագործությունը: Մարդկությունը դեռևս կենտրոնական դեր ունի: Ուստի արարչագործությունն սպասում է նրանց փառքի հայտնությանը, ովքեր կրկին դարձել են Աստծո որդիները /Հոոմ. Ը 19-22, Գաղ. Դ 6-7/:

4) Այս աստվածաշնչական հիմունքները խորությամբ քննարկվել և երանգավորվել են որոշակի մշակութային և ընկերային կոնտեքստներով.

- Ուղղափառ աստվածաբանությունը շարունակեց վաղ Եկեղեցում զարգացած դասական մոտեցումը: Հաշտությունը չպետք է բաժանել փրկագործությունից: Կյանքն Աստծու հետ հաշտված հաղորդակցություն է: Քրիստոսի հաղթանակն առաջնորդում է դեպի մարդկության աստվածացում /թեոսիս/: Ըստ հայրաբանական ավանդության, Աստված դարձավ անձ, որպեսզի անձի՞նք կարողանան աստվածանալ: Աստվածային ներգործությունները լուսավորում են մեզ և դարձնում խաղաղության աղբյուր՝ մեզ բարեկամ մարդկային էակների, կյանքի բոլոր ոլորտների և ողջ արարչագործության համար /«Խաղաղություն ձեռք բեր ինքդ քո մեջ և քո շուրջ հազարավոր մարդիկ կփրկվեն», Ս. Սերաֆիմ Սարովցի/:

- Արևմուտքում առաջ է եկել հաշտության իրավական կողմնորոշում ունեցող մի մեկնություն, համաձայն որի Քրիստոսի Փրկագործությունն ընդունում է փոխհամտուցման կամ բավարարման բնույթ: Քավության գործը վտանգված էր՝ վերածվելու մեղքի պարտքի վճարման: Չարչաբանաց խորհրդապաշտությունը և բավարարման սխալաստիկ վարդապետությունը ստվեր են նետում վաղ Եկեղեցու փրկչաբանական /սոտերիոլոգիական/ ծավալման վրա, որը փրկագնման և հաշտության համար պատասխանատու էր՝ ճանաչել Աստծո սերն ու ողորմածությունը:

- Պատասխանելով արևմտյան միջնադարյան մեկնության միակողմանիությանը՝ բարենորոգչականները վերադարձան վաղ Եկեղեցու գաղափարներին: Օրենքի և Աստծու ցաւման աստվածաշնչական ակնարկության հիման վրա նրանք իրենց հերթին շեշտեցին ողջերի ու մեռյալների աստվածային դատաստանի պատգամը: Հետլուծեղյան աստվածաբանությունը հիմնականում շեշտեց հաշտության և դարձի ենթակալական ու հոգեբանական շարժառիթները:

Ներկա իրավիճակում մենք կկամենայինք խոսափել աստվածաբա-

նական պատմության որևէ միակողմանիությունից: Խաչի իրադարձությունը պետք է տեսնել դրա փրկագործական, մարմնացման և տիեզերաբանական կոնտեքստում: Միայն սրբության հեռանկարում ենք մենք հայտնագործում հաշտությունը՝ որպես «Աստծու պարզ և նոր կյանքի աղբյուր»:

Այսօր մենք միասնաբար խոստովանում ենք Աստծու հաշտության պատգամը՝ անկախ առկա հարանվանական շեշտադրումներից:

2. ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՀԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Եկեղեցուն տրված է հաշտության պատգամն ու առաքելությունը /Բ Կորնթ. Ե 17-21/: Բաժանված Քրիստոնեությունը, բաժանված Եկեղեցիները և հակամարտող Քրիստոնյաները «հաճախ նպաստել են աշխարհի բաժանմանը», - ցավով նշում է Անգլիկան-Ուղղափառ համատեղ երկխոսության հանձնաժողովը /1984 թ./: Միևնույն Աստծու հետ հաշտության կոչը, ուղղված տղամարդկանց, կանանց, համայնքներին ու ազգերին՝ լինելու Քրիստոսի դեսպանները /Բ Կորնթ. Ե 20/, «մեզ մղում է միություն փնտրելու հենց մեր մեջ, որպեսզի նպաստենք մարդկության բաժանումների առողջացմանը», հաստատում է նաև այդ հանձնաժողովը, զի Աստծու հետ հաշտության արդյունքը հաշտությունն է միմյանց հետ, որն ակնհայտ է դառնում, երբ քրիստոնեական համայնքները Քրիստոսի մարմնի մեջ միաժամանակ մարմնավորում են հմարավոր մեծագույն բազմազանությունն ու միությունը ընկերային, մշակութային և ազգային սահմանների շրջանակներում /Գաղ. Գ 26/:

Ի պատասխան Քրիստոսի աղոթքի, որ իր հետևորդներն «ամենքը մի լինեն... որպեսզի աշխարհը հավատա...» /Հովհ. ԺԷ 20-21/, Սուրբ Հոգու գործունեության շնորհիվ կյանքի է կոչվել «եզակի էկումենիկ ջարժումը, որն ավելի տեսանելի միության փնտրտուքը միավորում է հանուն արդարության և խաղաղության պայքարի հետ» /Հավատի և Կարգի Ե Համաժողովի պատգամը, Սանտյագո Դե Կոմպոստելյա, 1993/: Աստծու և միմյանց հետ հաշտության կոչը, որպեսզի մենք կարողանանք միասին մասնակցել Աստծու՝ առաքելությանն աշխարհում, գործ և արձագանք է ծնում փոխադարձ կապի մեջ գտնվող բազմաթիվ տեղական, մարզային, ազգային, տարածաշրջանային, միջազգային, եվրոպական և համաշխարհային մակարդակների վրա:

Յուրաքանչյուր մակարդակի վրա կարիք կա թե՛ «սիրո երկխոսության» և թե՛ աստվածաբանական երկխոսության, ինչպես նաև աշխարհում առաքելության, վկայության և ծառայության՝ հանուն արդարության և խաղաղության փնտրտուքի և արարչության հանդեպ ընդհանուր խնամքի մեջ համատեղ գործունեության նպատակով ռեսուրսները կիսելու պատրաստակամության, էկումենիկ ձևավորման ու պատրաստության, խորհրդակցության ու կանոնակարգման ընդհանուր կառույցների:

Երբեմն այդպիսի գործունեության մեջ Եկեղեցիների և Քրիստոնյա-

ճեղքի համաձայնությունը արտահայտվում է եկեղեցապետերի կողմից ստորագրված համաձայնագրերում՝ ընդհանուր հավատքի բավարար արտահայտության հիման վրա: Երբեմն խորհրդանշական գործողությունները կամ էլ հատուկ արարողությունները մշակվում են անցյալ հակասությունների հուշերի սպիացումը կամ բարեկամության և համագործակցության խոչընդոտների հաղթահարումը /տե՛ս «Հաշտություն, Աստծու Պարգև և Նոր կյանքի Աղբյուր», Եվրոպական եկումենիկ Բ Համաժողովի ուսումնական ուղեցույց, 1997 թ., բաժին 3/: Երբեմն սրբազան խորհուրդների կամ խորհրդական արարողությունների ընդհանուր մշտն արտահայտում է առանձին եկեղեցիների միջև առավել տեսանելի միությունը: Ավելի հաճախ, այնուամենայնիվ, Հաղորդությունը միասին տոնելու մեր անկարողությունը խստորեն հիշեցնում է մեզ, որ, որպես եկեղեցիներ, դեռևս հաշտված չենք: Երբեմն հոգատար ուշադրություն է դարձվում առանձին երկրներում Մեծամասնության և Փոքրամասնության եկեղեցիների հաճախ դժվարին փոխհարաբերություններին, և մոր կյանքի ուղին միասին է հայտնաբերվում /տե՛ս Եվրոպայում Մեծամասնության և Փոքրամասնության եկեղեցիների շուրջ ԵԵԿ խորհրդակցության հաշվետվությունը, Թրոնդհայմ, Նորվեգիա, 1996 թ./՝ Մեծամասնության եկեղեցիների միջոցով գիտակցորեն և եռանդուն կերպով արդարության որոնմամբ Փոքրամասնության եկեղեցիների համար:

Այնուամենայնիվ, վերաբերմունքի երկվությունը մնում է եկեղեցիների և ազգերի միջև /ազգային ինքնությունը սահմանվում է էթնիկ եզրերով, կամ էլ ըստ բազմամշակութային քաղաքացիության/, քանի որ երբեմն եկեղեցիների դերն է գորավիզ լինել տառապող, հպատակ համայնքին, որը ենթարկվում է այլ մպատակներով օգտագործման կամ շահագործման վտանգին: Երբեմն եկեղեցիների դերն է դիմագրավել գերիշխող մեծամասնության գործողություններին կամ կեցվածքներին, որոնք ենթարկվում են «քաղաքականությանը միջամտելու» համար պախարակվելու կամ վարկաբեկվելու հակադիր վտանգին:

Եկեղեցիները կարող են մաս կոչված լինել ժողովուրդների, համայնքների կամ ազգերի միջև համաձայնությանը մպատելու գործում մախաձեռնություն հանդես բերելուն: Երբ Աստծու շնորհով և ողորմածությամբ այդպիսի հաշտությունը կայանում է, ապա դա հրաշք է թվում: Այն, ինչը թվում էր անհնարին, դառնում է ցնծությամբ լեցուն իրականություն, և զարմանում ենք, թե ինչու՞ ավելի վաղ չենք փորձել կատարել առաջին քայլն այդ ուղղությամբ:

3. ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ՀԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՐՈԳԱՅՈՒՄ

Համաձայն անտվածաշնչական վկայության, յուրաքանչյուր անձ Աստծու ստեղծագործություններից մեկն է, և դա հաստատվում է մրանով, որ մարդն ստեղծված է Աստծու պատկերով: Աստծու գործերը հայտնում

ենց նաև ժողովուրդների և նրանց պատմության բազմազանությունը: Բազմազանությունը չի խանգարում մարդկային համայնքին, այլ նպաստում է մշակույթների և ավանդությունների հարստությանը: Աստվածաբանորեն խոսելով՝ ոչ մի անձ կամ ժողովուրդ մյուսից ավելի լավը չէ. և, ընդհակառակը, չի կարելի ասել, թե որոշ անհատներ կամ ժողովուրդներ ուրիշներից ավելի միայն արժանիք ունեն:

Մենք ընդունում ենք, որ տարածաշրջանային, ազգային կամ մշակութային ավանդությունների բազմազանությունը Եվրոպայի հարստության մասն է, և որ բոլոր ժողովուրդները հավասարաբար են: Այնուամենայնիվ, մենք նաև տեսնում ենք, որ տամ մկատմամբ օրինական սերը և հայրենասիրությունը կարող են անակնկալ կերպով վերածվել ազգայնամոլության, ինչը գերակայություն է հավակնում իր սեփական խմբի կամ ժողովրդի համար և սպառնալիք ընկալվում օտարների կողմից: Սա կարող է առաջնորդել փոքրամասնությունների ճնշման և, ի վերջո, պատերազմի ու կործանման:

ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՎ ԱՋԳՈՒԹՅՈՒՆ

Քրիստոնյաները և Եկեղեցիներն իրենց եկեղեցական ու ազգային մշակույթի հետ սերտ կապի շնորհիվ տարբեր ազդեցությունների են ենթարկվում: Մարդկային և եկեղեցական ինքնության մեջ շատ դրական կողմեր կան, քայք կա նաև մեծ մեղք: Դրա վկայությունն են այն դեպքերը, երբ, ելնելով իրենց սեփական ժողովրդի հանդեպ թվացյալ հավատարմությունից, Քրիստոնյաներն ու Եկեղեցիները լուռ են մնացել սխալի, պատերազմի, շահագործման և նման այլ երևույթների մկատմամբ, անգամ գործում աջակցություն ցուցաբերել դրանց:

Հավատքի և տամ, Եկեղեցու և ազգի ավանդական կապի փոխհարաբերություններում պետք է գերազանցեն առաջիմները: Այլ հավատարմությունները պետք է Քրիստոսի մկատմամբ հավատարմությունից հետո, երկրորդական տեղ գրավեն: «Եսակենտրոնության որևէ ձև, որը տամում է դեպի այլ ժողովուրդների կամ ազգային փոքրամասնությունների ճնշման՝ իր սեփական ժողովրդի մկատմամբ սիրո միջոցով, կամ ներառում է այլ ժողովուրդների առանձնահատկությունների պատշաճ ընդունման և գնահատման մերժումը, մեծ մեղք և անարգանք է Աստծու՝ Արարչի և բոլոր ազգերի Տիրոջ հանդեպ»: «Կյանք և Աշխատանք» միջազգային Բ կոնֆերանսի /Օքսֆորդ, 1937 թ./ այս խոսքերը այսօր դեռ ճշմարիտ են: Ավելին, մենք շեշտում ենք, որ Աստծու պատվիրանները /ինչպես օրինակ՝ սիրի՝ր քո ընկերոջը, ինչպես ինքդ քեզ. մի՛ ստիր և մի՛ չարախոսիր, մի՛ սպամիր, մի՛ ցանկացիր հարևանիդ ունեցվածքը/ դեռևս վերաբերում են ժողովուրդներին ու ազգերին, պետություններին ու վերապետական կազմակերպություններին կամ բազմազգ ընկերություններին: Այդ պատվիրանները մարդու իրավունքների և միջազգային օրենքի հեմանիշն են հանդիսանում:

**ՀԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ.
ԽԱՂԱՂ ԿԱՐԳԻ ՏԵՍԻՆԷ**

Հաշտության Քրիստոնեական պատգամը մեզ հնարավորություն է տալիս հաշտեցնող քաղաքական արարք կատարել: Դա տեղի է ունենում նախ և առաջ յուրաքանչյուր և ամեն մի Քրիստոնյայի հաճմանությամբ միջոցով՝ իրենց անձնական կյանքում և ընկերային ու քաղաքական խնդիրներում: Հաշտությունը Եկեղեցիների ընկերային-բարոյական և ընկերային-քաղաքական պատասխանատվությունն է: Որպես վերապետական ինքնություն ունեցող հաստատություններ, երկխոսության և շփումների միջոցով, մրանք նպաստում են էթնիկ և միջազգային հակամարտությունների լուծմանը: Բացի այդ, Եկեղեցիներն առաջարկում են, որ համաշխարհային քաղաքականությունը որդեգրի մարդկանց և մշակույթները հաշտեցնելու կառույցներ: Այն ժամանակ հակասությունները կարող են լուծվել պոանց որևէ ուժի կիրառման՝ միջազգային խաղաղ ճանապարհով. ուժեղի օրենքին կարող է փոխարինել օրենքի ուժը:

Օրինական ազգային ինքնավարության և անհրաժեշտ միջազգային կառույցների միջև լարվածությունը կարելի է թուլացնել, եթե պետությունների և վերապետական կազմակերպությունների փոխհարաբերությունները հիմնվեն համերաշխության ու օժանդակության սկզբունքների վրա: Պետության ավանդական եկեղեցական ըմբռնումն այժմ պետք է տարածվի վերապետական հեղինակությունների վրա: Գործնականորեն խոսելով՝ դա մշանակում է, որ Քրիստոնյաները պետք է պետությունների համար ավանդաբար սահմանված ռեսուրսներով նպաստեն վերապետական և ներապետական կառույցների ու կազմակերպությունների ստեղծմանը, որոնք կարողանան ապահովել արդարություն և խաղաղություն: Դա կարող է արտահայտվել պետությունների կողմից ինքնավարության մասնակի հրաժարմամբ: Սա ինքնուրույն համաշխարհային կառավարություն ունենալու հարց չէ, այլ՝ միջազգային համակեցության հիմնարար հիմունքների զարգացման և երաշխավորման հարց, ինչպես օրինակ՝ սահմանել, թե ո՞վ իշխանության մեծաշնորհ ունի էթնիկ և միջազգային հակամարտություններում: Միննույն ժամանակ Եկեղեցիները բարձրացնելու են իրենց մարգարեական ձայնը, երբ վերապետական կազմակերպությունները չարաշահեն իրենց իշխանությունը և դրանք ի չարը գործադրեն ահհատական շահերի պատճառով: Եկեղեցիների հաշտության առաքելության մասն է նաև՝ մշտապես պայքարել հանուն էթնիկ և կրոնական փոքրամասնությունների իրավունքների:

**ՆԱԽԸՆՏՐԵԼԻ ՏԱՐԲԵՐԱԿՆԵՐ ԲՈՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԲԱՅԱՌԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ**

Եկեղեցիները կրկին անգամ հաստատում են Եվրոպական էկումենիկ Ա. Համաժողովի /Բազել/ կոչը՝ «բռնությունը քացառելու մախընտրելի

տարբերակի համար»։ Դրանով զինված ուժի կիրառումը, որպես խաղաղության պահպանման վերջին միջոց, կենթարկվի խիստ չափանիշների. որոնք պետք է հստակորեն սահմանվեն միջազգային համայնքի կողմից։

ԱՐԵՎՏՅԱՆ ԵՎ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԵՎՐՈՊԱ

Եկեղեցիները դիմագրավում են այն սպառնալիքը, համաձայն որի Եվրոպան քաժամկտով է փոխկապակցված Արևմուտքի և մասնատված Արևելքի։ 1989-ից ի վեր քաղաքական, տնտեսական և ընկերային զարգացումները շատ գործընթացներում դրական են եղել, սակայն Արևմտյան և Արևելյան Եվրոպայի միջև գոյություն ունի մահ ակնհայտ քաժամկտ։ Դա մի մոր անվստահություն է առաջացնում ժողովուրդների միջև։ Քրիստոնյաները և Եկեղեցիները պետք է հակազդեն դրան և հնարավոր կարելիք ամեն՝ խրախուսելու սահմանամերձ հանդիպումներն ու շփումները։ Արևմտյան և Արևելյան Եվրոպայի միջև հաշտությունը հնարավոր է միայն այն դեպքում, երբ բոլոր երկրները ցուցաբերեն հաշտված համերաշխություն և զգայունություն, կարեկցանք միմյանց նկատմամբ, իրենց տնտեսական և քաղաքական գործունեության մեջ ուշադիր ու հոգատար լինեն ամբողջ Եվրոպայի նկատմամբ։

ԵՎՐՈՊԱՆ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

Եկեղեցիները, նպատակ ունենալով համաշխարհային արդարությունը, եվրոպական քաղաքականության կոչ են անում։ Անհատական շահերի համար որպես Ընդհանուր Օրվա ըմբռնվող Եվրոպան հակասում է ողջ Քրիստոնեական և մարդկային պատասխանատվությանը։ «Ամբողջ-Եվրոպան» ոգի չէր ունենա և վերջին հաշվով դատապարտված կլիներ։ Առանց մարդկության ամբողջական քաղաքական և տնտեսական հաշտության գործողությունների, հաշտված Եվրոպա չի լինի։

ԵՎՐՈՊԱՅՈՒՄ ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՅԱՑՄԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

Եվրոպան այն մարդկանց կարիքն ունի, ովքեր վստահում են Աստծուն և հաշտ են Աստծո ու միմյանց հետ, հավատք և սեր հարևանի հանդեպ՝ վերանորոգված քաղաքականության և էթիկայի, կրթության և մշակույթի, աշխարհիկ հասարակության մեջ քաղաքական և տնտեսական կյանքի նկատմամբ հույսով։ Դրանք նպաստում են Եվրոպայի՝ հաշտված համայնքի վերածվելուն։

Եվրոպական Էկումենիկ Ա. Համաժողովը /Բազել, 1989 թ./ հաշտված Եվրոպայի համար ձևակերպեց հետևյալ կանոնները.

ա) Հավատարության սկզբունք՝ այնտեղ ապրող բոլոր ուժերների կամ թույլերի համար.

բ) Այնպիսի արժեքների ճանաչում, ինչպիսիք են ազատությունը, արդարությունը, հանդուրժողականությունը, համերաշխությունը, միասնականությունը.

զ) Դրական վերաբերմունք տարբեր կրոնների, մշակույթների և աշխարհայացքների հետևորդների նկատմամբ.

դ) Բաց դոներ, քաց պատուհաններ, այլ խոսքով՝ լայն անձնական շփումներ, գաղափարների փոխանակում.

ե) Երկխոսություն՝ հակասությունները բռնության միջոցով լուծելու փոխարեն:

Պողոս Առաքյալի խոսքերն այսօր ուղղված են Եվրոպայում բոլոր քրիստոնյաներին. «Արդ պատգամավորներ ենք Քրիստոսի, որպես թե ինքն Աստված մեզնով կոչ ուղղեր ձեզ. աղաչում ենք հանուն Քրիստոսի, որ հաշտվեք Աստծու հետ» /Բ Կորնթ. Ե 20/:

Հոգեշնորհ Ջին Մելլրենդ

ԵԵԿ-ի ուսումնասիրությունների կոմիտեի ատենապետ

Պրոֆ. Ռեյնհարդ Ֆրիլինգ

ԵԵԿ-ի ուսումնասիրությունների կոմիտեի փոխատենապետ

Պրոֆ. Վիորել Յինխտա

ԵԵԿ-ի ուսումնասիրությունների քարտուղար

**Անգլերենից թարգմանեց
ԼԱՐԻՍԱ ՆԱՎԱՍՍԱՐԴՅԱՆԸ**